

ISBN 978-606-95435-6-6

Părintele Andrei Tkacev

**BĂTRÂNETEA
VÂRSTA LUMINĂRII**

**TIMPUL CELOR ÎNȚELEPȚI,
FERICIȚI ȘI PUȚIN SFINȚI**

Traducere din limba rusă
Doina Scriniciuc

PREȘANIA

CUVÂNT ÎNAINTE

Este anevoios să vorbești despre bătrânețe cu oameni tineri și în plină putere, dar astfel de discuții sunt necesare. Se prea poate ca ambele părți să nu se înțeleagă. Tinerii îi privesc pe bătrâni ca pe niște extraterestri. Este oare potrivit ca tinerii să vorbească despre bătrânețe? O întrebare asemănătoare este și următoarea: este oare potrivit ca cei bogați să vorbească despre săraci?

Puterea și tinerețea sunt o adevărată bogăție. Bătrânețea este neputință, sărăcie. A vorbi cu tinerii despre oamenii în vârstă este ca și cum ai vorbi cu cei bogați despre sărăcie. Dar este necesar să le vorbim, pentru că, dacă următoarea cotitură puternică din viață nu va lovi totuși o persoană înstărită cu sărăcie, atunci moartea, oricum, îl va despărți pe om de tot ceea ce are.

Viziunea corectă asupra bogăției este viziunea din punctul de vedere al relativității sau chiar al lipsei de însemnătate a acesteia. Aceasta este singura modalitate de a-ți așeza corect viața în raport cu averea și de a o poseda, astfel încât să nu-i permiți acesteia să te posede.

Să încercăm să privim tinerii în același chip în care tocmai ne-am uitat la bogăție. Tinerețea este bogată în

timp, putere și îndrăzneală. Ea, în adevăratul sens al cuvântului, fierbe de bogăție, care, din păcate, asemenea timpului, este trecătoare și se risipește la fel de repede ca ceața de dimineață.

Cultura modernă îi disprețuiește politicos pe oamenii bătrâni și încurajează un cult al tinereții. Da, bineînțeles, ne amintim că umanismul se măsoară în societate prin atitudinea față de femei, copii, persoane cu dizabilități și vârstnici. Dar, totuși, cultura apuseană este axată pe cei tineri și sănătoși. Este destul doar să ajungi neputincios, ca îndată să fii transferat pe barcă, iar „Titanicul” vieții să plutească mai departe.

Lumea modernă nu are nevoie de bătrâni. În mod ideal aceștia ar trebui izolați într-o casă de bătrâni destul de confortabilă, unde angajații le vor oferi o serie de servicii necesare pentru un salariu decent. Iar viața se grăbește înainte – după miraje și fantezii.

Bătrânii din Apus simt acest lucru și sunt îngroziți de faptul că pot ajunge să nu-i mai înțeleagă pe tineri, să devină neinteresanți și demodați pentru ei. Poartă haine sport, se străduiesc să călătorească, dacă își permit acest lucru, ascultă cu nesaț polifonia zgomotoasă a timpurilor noastre, încercând să țină pasul.

În societatea modernă nu există un cult al bătrânilor. Oamenii, treptat, pierd din vedere și aproape că au uitat cu totul că cei care au trăit mai mult știu mai multe și pot da sfaturi folositoare. În Ortodoxie s-a păstrat dragostea pentru bătrâni, nu numai pentru cei care au dobândit

o iluminare plină de har, ci și pentru persoanele care, pur și simplu, odată cu vârsta s-au înțelepțit și care se pregătesc să treacă linia ce desparte timpul de veșnicie. Dar acest lucru este doar în Ortodoxie, iar în viață, un astfel de bătrân nu este decât o persoană demnă de milă, nu de respect.

În Răsărit, există tradiția de a prețui cuvântul unei persoane în vârstă. A întreba, a cere sfaturi, a face așa cum li se spune sunt axiomele vieții multor societăți din afara civilizației europene. Și la lucrurile acestea sunt mai buni decât noi. Bătrânii lor sunt, de asemenea, mai buni decât ai noștri. Din păcate, nu toată bătrânețea este înțeleaptă și nu toată bătrânețea este bogată în experiență. Pentru ca bătrânețea să fie frumoasă, viața trebuie trăită corect. Bunătatea din ochi, cumpătarea și cuvintele rostite, puține și înțelepte, părul cărunt – toate acestea și multe altele – sunt un semn de eliberare de patimile care fie au fost înfrânte și călcate în picioare, fie arse de durerile și suferințele anilor trăiți.

Este înfricoșător să privești o persoană în al cărui trup neputincios din pricina bătrâneților încă trăiesc și lucrează aceleași patimi ca și în tinerețe. Sunt dezgustători bătrânii invidioși și agitați, răutăcioși și nepricepuți să găsească alte subiecte pentru conversație în afară de judecarea altora. De vreme ce demonii sunt nerușinați, ei sunt pricepuți să trezească orice patimi, chiar și în oamenii care se află pe moarte. Dacă oamenii și-au trăit întreaga viață în căutarea confortului și fără a se gândi la

veșnicie, aceștia pot fi molipsiți de patimile tinereții chiar și la bătrânețe. F. M. Dostoievski a înfățișat un astfel de chip – Fiodor Pavlovici, bătrânul Karamazov, dezvăluind filozofia aceluia.

Dacă razele Evangheliei vor pătrunde adânc în realitatea noastră post-sovietică, ne vom putea apăra împotriva încercărilor îndrăznețe de întinerire, de a învinge timpul, asupra căruia luptă medicina de astăzi, care a uitat de Hristos. Puternicii acestei lumi întotdeauna s-au gândit să-și lungească viața. Împărații chinezi credeau că vor avea viață veșnică, dacă vor poseda o mie de fecioare, împărătesele romane se scaldau fie în sângele sclavilor, fie în lapte de iapă. Fantezia o lua razna, neputințele și moartea însă au rămas de neînduplecat. Astăzi, bogații au legat medicina de aceste încercări. Profesorul Preobrajenski al lui Bulgakov, înainte de experimentele asupra câinilor, era cunoscut pentru faptul că le întorcea pacienților înstăriți forța și puterea sexuală. De exemplu, doamnelor în vârstă le făcea transplantarea ovarelor de maimuță, pentru a face posibilă o viață pe deplin potrivită alături de iubiții lor tineri. Este amuzant, dar perspicace. Medicina modernă tocmai de asta se ocupă.

Imaginea clasică a frumuseții senine, profunde, înțelepte este înfățișată de Biserică în icoanele Sfântului și Dreptului Simeon, primitorul de Dumnezeu. Uitați-vă în ochii acestui om, care a trăit o viață lungă cu o credincioșie și o statornicie de râvnit. Iată-l, gata să moară, ținând în brațe un Prunc născut nu cu mult timp în urmă, Care,

în același timp, este vechi de zile. Bătrânul ține în brațe Slava lui Israel, Cel pe care L-a iubit toată viața fără să-L vadă, iar acum Îl vede și primește moartea cu bucurie. El rostește: *Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor; luminează spre descoperirea neamurilor și slava poporului Tău Israel, nu de parcă l-ar aștepta moartea, ci de parcă ar fi un rob, care este slobozit.*

Au fost și mai există bătrâni care pleacă în veșnicie în liniște și cu bucurie. Ei ieșeau din hotarele vieții pământenești cu nădejdea de a-și revedea rudele, cele de care moartea îi despărțise și cu care Hristos îi va uni. Au fost și mai sunt vârstnici care, ajunși la o anumită vârstă, nu mai căutau plăceri în viața aceasta, ci trăiau pur și simplu – din ascultare, așteptând sunetul clopotului care îi va chema.

Moartea va veni la noi neașteptat, pe la spate. Ne va acoperi ochii cu palmele sale și nu vom ghici de îndată cine este. Pașii ei moi deja se apropie de noi. Dacă nu credeți, amintiți-vă cât de mari vă păreau elevii din clasa a zecea, atunci când voi auzeați primul sunet al clopoțelului din prima zi de școală. Amintiți-vă cât de bătrâne vi se păreau femeile de treizeci de ani, atunci când v-ați cumpărat primii cercei. Amintiți-vă cum râdeați de oamenii care se căsătoreau la cincizeci de ani, atunci când voi abia ieșeați la prima întâlnire.

Arhiepiscopul Ioan Șahovski are o poezie pe această temă. Acolo este un astfel de vers: „Te iubesc deja și te

cunosc.” Este vorba despre bătrânețe. Autorul o salută, Îi mulțumește lui Dumnezeu că a trăit până când să se întâlnească cu ea față în față, iar apropierea ei a recunoscut-o printr-un sentiment profund și intens al frumuseții lumii. Nu trebuie să-ți fie frică de ea. Nu este mai puțin frumoasă decât copilăria sau tinerețea. Copiii știu acest lucru și se alipesc de vârstnici, de parcă ar fi inițiați în aceeași taină. Bătrânii le răspund celor mici cu aceeași tandrețe și afecțiune.

Chemați din neființă în ființa iubirii dumnezeiești, oamenii sunt întotdeauna frumoși. Lumea va deveni plată și va sărăci cumplit, dacă o vom lipsi de frumusețea apusului de soare și de culorile purpurii ale pădurii îmbrăcate în veșminte de toamnă. Bătrânețea corespunde tocmai acestor capodopere ale naturii, întâlnite atât de des în viața oamenilor.

**CE SPUNE SCRIPTURA
DESPRE BĂTRÂNEȚE**

BĂTRÂNII DESPRE CARE VORBEȘTE VECHIUL LEGĂMÂNT

Biblia este o carte uimitoare, un fel de matrice, în care se pot vedea toate procesele care au loc în societate. Firește, în Biblie sunt multe pagini despre bătrânețe. Din Biblie învățăm, în primul rând, că bătrânețea este un concept relativ. Înainte de Potop, oamenii trăiau o viață foarte lungă. Nășteau primii copii după ce atingeau vârsta de 250-300 de ani. De bună seamă, a fost o viață cu totul altfel, pe care noi, cu mare greutate, o putem înțelege sau poate că nu o înțelegem deloc.

Aceasta era viața unor oameni care, în chip limpede, se înfrânau. Sfântul Efreem Sirul spune că acești oameni zămisleau întâii născuți abia după ce practicau o abținere îndelungată. După ce atingeau vârsta de 200-300 de ani, nășteau primul copil, iar după aceea nășteau mulți copii pe tot parcursul vieții lor. Ei au primit porunca nemijlocită de a înmulți populația pe pământ. Acești oameni trăiau până la șapte sute sau opt sute de ani. Matusalem a trăit cel mai mult – nouă sute șazeci și nouă de ani. Aceasta este cea mai lungă viață trăită de o persoană. Niciun alt om nu a mai trăit atât de mult. Protopărintele nostru Adam a trăit nouă sute treizeci de ani.

Aceasta era o viață diferită, în care ideea noastră despre bătrânețe, normele și standardele noastre cu privire la conceptul de „bătrânețe-tinerete” nu se potriveau nicidecum, pentru că, dacă la trei sute de ani abia începeau să dea naștere la copii, atunci aceasta a fost o viață cu o perioadă extinsă de menținere a prospețimii și a puterii fiecărei persoane. Astăzi nu ne putem imagina acest lucru, pentru că noi foarte devreme ne pierdem vioiciunea mișcărilor, dar și a facultăților intelectuale uneori. Acest lucru se datorează atât evoluției tehnologice, cât și păcatului înrădăcinat în om, care locuiește înăuntrul lui ca un vierme. Păcatul ne istovește și ne consumă mult mai devreme decât îmbătrânim în mod obișnuit. Suntem oameni diferiți, foarte diferiți de cei de dinainte de Potop. După Potop, au apărut oameni asemenea nouă, cărora li s-a spus că durata vieții lor va fi de o sută douăzeci de ani. Dar chiar și atunci, oamenii erau oarecum diferiți, deși, în același timp, asemănători nouă. Patriarhul Moise a trăit o sută douăzeci de ani. Evreii, apropo, au o astfel de urare: *O sută douăzeci de ani!* Pare să-și dorească acest lucru reciproc, fără să adauge nimic, ci doar spunând: *O sută douăzeci!* Ei înțeleg că aceasta este o dorință pentru granița longevității, cei mai lungi ani ai vieții umane. Bineînțeles, prin acest număr se exprimă, totodată, și dorința de a trăi acești ani cu o gândire sănătoasă, nu orbi, ci umblând pe propriile picioare. Pe toate acestea le-a avut Moise. Până la vârsta de o sută douăzeci de ani a avut puterea fizică a

unui tânăr, ochii nu-i slăbiseră, iar dinții îi avea perfect sănătoși. Avea mintea limpede și un trup puternic. De o astfel de bătrânețe se bucură dreptii.

În Biblie, vedem cum femeile aflate deja în vârstă dau naștere primului lor copil. Sarra, în vârstă de nouăzeci de ani, l-a zămislit pe Isaac și a răs atunci când a aflat că va fi mamă. Ea a zis: „Răs mi-a pricinuit mie Dumnezeu; că oricine va auzi aceasta, va râde! Cine ar fi putut spune lui Avraam că Sarra va hrăni prunci la sânul său? Și totuși i-am născut fiu la bătrânețile sale!” /Facere 21, 6-7/

Sarra era o femeie foarte frumoasă, Biblia spune că tot soiul de bărbați o admirau: faraonul Egiptului și alți regi. Sarra era frumoasă și la șaiszeci de ani, și la șaptezeci tot mai atrăgea privirile bărbaților. Avraam deseori era nevoit să spună că e sora sa, astfel încât să nu-l ucidă și să nu i-o ia pe Sarra, căsătorind-o cu vreun rege, din cauza chipului ei uimitor de frumos. Sarra a fost o femeie frumoasă chiar și în ultimii ani ai vieții sale, deși era deja perioada în care oamenii erau asemenea nouă.

Avraam, la vârsta de o sută de ani, dă naștere unui fiu, fiind deja bătrân și aproape de moarte. Apostolul Pavel spune că dintr-unul, și acela în pragul morții, s-a născut un popor întreg. Într-adevăr, Avraam, la ai săi o sută de ani, era deja neputincios pentru a da naștere la fii, dar Dumnezeu i-a dat putere, astfel încât să poată să zămislească mult așteptatul moștenitor, pe Isaac. Aceasta este bătrânețea noastră și deja nu mai este a noastră, aceasta este o bătrânețe rodnică.

Biblia cunoaște mulți alți bătrâni binecuvântați care au trăit până în vremea Noului Legământ. Evreii cinsteau cu grijă bătrânețea, ceea ce ne învață și pe noi porunca a cincea. În porunci se zice să stai în fața unei persoane cu părul cărunt, spunând: *Adu-ți aminte de Domnul!* De fiecare dată când în Scriptură se vorbește despre ceva, înseamnă că este vorba despre un lucru de seamă. Trebuie să ne amintim de Dumnezeu și să facem ceea ce ni se cere, și anume: ridică-te în fața celui încărunit. Vezi căruntețea părului, privește-o ca pe o oglindire a Slavei Dumnezeiești și cinstește-o, ridicându-te în fața ei. Aceasta este măsura biblică.

Evreii din vechime stăteau la porți și pătrundeau în miezul a tot ce se întâmpla în afara porții. Chiar și astăzi, în Răsărit, duc aproape același chip de viață. S-ar putea să nu stea pe la porți, cercetând schimbările încâlcite din viața tinerilor, ei mai joacă și table sau beau ceai și, neîndoielnic, discută despre ale lor, trăind astfel până la șazeci sau șaptezeci de ani. Nu se grăbesc nicăieri. Aceasta este purtarea firească a bătrânilor din Răsărit.

Bătrânii noștri trăiesc puțin altfel. Sunt obișnuiți să meargă la muncă, să alerge, să trudească, mereu se grăbesc undeva. Și reacționează într-un chip foarte dureros la neputința lor de a mai fi de folos. Acest lucru se numește „ieșirea din uz.” Adică, până nu de mult a alergat, a tot alergat și, dintr-odată, s-a oprit. Fără muncă, bătrânii noștri încep să se veștejească, nu sunt obișnuiți să nu facă nimic, au un alt fel de purtare. A sta pur și

simplu jos, pentru ei înseamnă a te rupe în bucăți și a muri repede. Ei trebuie să repare mașina, să petreacă timp cu nepoții, să lucreze măcar cu jumătate de normă, pentru că sunt obișnuiți să fie ocupați constant, aceștia sunt niște bătrâni activi. Acest lucru nu e rău, dar este cu totul diferit. Acesta nu este un comportament biblic. Deoarece comportamentul biblic implică contemplarea. Bătrânețea trebuie să ne învețe să contemplăm. Ea trebuie să mediteze, să-și amintească să vorbească și să gândească. Bătrânețea trebuie să se roage. Se pare că nepoții sunt acel lucru sfânt care-i rămâne bătrâneții.

Textul Sfintei Scripturi este plin de mulți bătrâni sfinți, valoroși ca sfătuitori. Atunci când aceștia nu erau ascultați, se întâmpla vreo nenorocire. Când a murit Solomon, iar împărăția sa a fost moștenită de copiii săi, mai ales de Roboam, care urma să devină împărat peste Israel, bătrânii lui Israel au venit la el cu sfaturi și i-au spus: Am vorbit cu tatăl tău, ne-a ascultat, ascultă și tu. Trebuie să micșorezi birurile. Vorbește cu blândețe poporului, adresează-te lui ca unor oameni care-ți sunt dragi, iar ei îți vor fi robi în toate zilele. Iar tinerii înfumurați i-au răspuns lui Roboam următoarele: „Spune-le că degetul meu mic este mai gros decât coapsele tatălui meu. Tatăl meu v-a bătut cu biciul, iar eu vă voi bate cu scorpioane.” /cf. 3 Împărați 12-14/ Adică, tratează-i pe oameni cu asprime, încât să se teamă de tine și să te asculte. Roboam i-a ascultat pe cei tinerei și a rostit cuvinte îndrăznețe înaintea israeliților. Aceștia i-au răspuns: „Și tu, Davide, cunoaște-ți acum

casa ta!” /3 Împărați 12, 16/ Adică el va porunci numai celor care sunt din casa lui David. Spunând aceasta, israeliții s-au împrăștiat în corturile lor. La scurt timp a avut loc o învrăjbire în statul israelian, care n-a mai fost vindecată niciodată. Israelul s-a împărțit în două. David a rămas cu casa lui și cu copiii săi, iar toți ceilalți au mers pe altă cale. A avut loc prăbușirea întregului imperiu Israel, care nu a mai fost niciodată refăcut în istorie, din pricina unui sfat îndrăzneț al tinerilor.

Se cuvine să ascultăm de cei bătrâni, pe care viața i-a învățat și în care avem încredere. Aceasta este povara biblică de căpătâi care se pune asupra oamenilor încărunțiți. Părul cărunt trebuie perceput ca pe o oglindire a slavei lui Dumnezeu.

CUNOAȘTEREA JUDECĂTORILOR LUI ISRAEL

Despre vârstă și milă în timpurile biblice

Înainte de distrugerea celui de-al Doilea Templu, evreii aveau Marele Sinedriu – cel mai înalt for judiciar care hotăra în cele mai complexe probleme ale vieții oamenilor. Toate întrebările mici de zi cu zi erau hotărâte de instanțe mici în cetăți. Numai chestiunile ce țineau de război și pace, calendar, închinarea adusă lui Dumnezeu, hulirea lui Dumnezeu ajungeau la curtea supremă și erau pedepsite cu moartea. Numărul membrilor curții era impar – pentru a evita egalitatea în cazul rezolvării problemelor importante. Și, de vreme ce Sinedriul nu hotăra în problemele de zi cu zi, ci numai pe cele vitale, cerințele pentru membrii săi erau, de asemenea, extraordinare.

De pildă, era necesar să cunoască toate limbile și dialectele principale ale regiunii în care se aflau, astfel încât, în timpul interogatoriilor, să nu solicite prezența unui traducător. Exista o calificare de vârstă și sănătate. În afara oricărei calificări însă, mai era indispensabilă o mărturie bună din partea oamenilor, cunoașterea Sfintei Scripturi, respectarea cu strictețe a Legii și altele. Astfel, se forma un sobor de bătrâni cu mintea luminată și bogăți

în experiență, care aveau o memorie excelentă și care erau în plină putere. Bătrâni care, omenește vorbind, nu mai aveau nevoie de nimic personal, iar în sfera intereselor lor persista doar dreptatea în instanță, împlinirea Legii, binele poporului și slava lui Dumnezeu.

Mai era o caracteristică ce distingea în mod deosebit Sinedriul antic de toate celelalte instituții judiciare, și anume: era exclus ca membrii săi să nu aibă copii. Nu exista celibatul în Israel. Cu rare excepții, toți bărbații erau căsătoriți. Dar a avea sau nu copii nu era numai treaba soților, ci și a Celui care dă copiii. Conștiința biblică nu a putut naște nimic asemănător expresiei moderne „a face copii.” Copiii erau primiți în dar, însă în niciun caz „făcuți.”

Iată exemplul cel mai clar al atitudinii față de această întrebare scrupuloasă: „Iar Rahila, văzând că ea n-a născut lui Iacov niciun fiu, a prins pizmă pe sora sa și a zis lui Iacov: «Dă-mi copii, iar de nu, voi muri». Mâniindu-se însă Iacov pe Rahila, i-a zis: «Au doară eu sunt Dumnezeu, Care a stârpit rodul pântecelui tău?»” /Facere 30, 1-2/

Așadar, un membru al Sinedriului nu putea fi o persoană căreia Dumnezeu nu i-a dăruit copii. Nu este vina lui, dar cu toate acestea, nu poate primi această dregătorie. Iată de ce: *Cei fără copii sunt cruzi*, spune experiența omenirii. O persoană fără copii, care a ajuns la sfârșitul vieții, dar care nu a stat niciodată la patul fiului său, care nu și-a ținut în brațe nepoții, care nu și-a condus fiica la

altar nu poate, în principiu, să-i asemene pe pârâți cu copiii sau nepoții săi. Aceștia, pentru el, sunt cu totul străini. Sentința pronunțată de o astfel de persoană ar fi lipsită de înțelegere.

Ați putea, bineînțeles, argumenta despre logica unei astfel de interdicții – despre judecătorii fără copii – dar argumentarea este singurul lucru pe care îl putem face în vremurile în care avem toată libertatea la dispoziție. Este mai bine să medităm, să ascultăm cu atenție la acest gând neobișnuit. Este puțin probabil ca, în anumite situații, să refuzăm să distingem, de exemplu, un militar cu experiență de luptă de un civil, un novice de un meșter iscusit. În lumina acestei experiențe, o persoană fără copii se va distinge mai degrabă nefavorabil față de o alta care are copii. Îl distinge, mai degrabă, nefavorabil.

Dacă *cei fără copii sunt cruzi*, chiar și în cazul în care își doresc copii, atunci cum sunt cei care, în mod voluntar, refuză să aibă copii? Ce altceva în afară de egoism și de dorința de *a trăi pentru sine* poate explica lipsa de copii a celor care pot da naștere? Pot, dar nu vor. La urma urmei, inumanitatea este prezentată nu numai prin cronică criminală. Dezgustul față de burticile rotunjoare, ura față de scutece și de plânsul bebelușului este, de asemenea, o formă modernă de păgânism și de inumanitate. Și chiar dacă putem justifica într-un fel inumanitatea celor care nu pot avea copii, atunci cruzimea și lipsa de omenie a egoiștilor nu poate fi nicidecum îndreptățită. Cum a spus „apostolul” egoismului – Sartre: *Celălalt este iadul*. Nevoia

de a te adapta după cineva, de a ține cont de interesele altcuiva, de a împărți confortul și spațiul de locuit este un lucru insuportabil pentru egoiști. „Eu,” „mie,” „al meu” – aceasta este coloana vertebrală exhaustivă a vocabularului egoist, deci – psihologia acestuia.

Acum să ne întoarcem la Sinedriu. Este posibil să judeci pe cineva, să hotărăști soarta altora fiind cu desăvârșire obsedat de propria ta persoană? Oare acest lucru nu presupune în sine un pericol de moarte? Oare nu pare gândirea jurisprudenței evreiești întru totul dreaptă? Acest lucru se întâmplă în ciuda faptului că lexemul „dumnezei,” anume la plural, în Scriptură înseamnă „judecători,” adică cei care cercetează faptele altora și înrâuresc asupra sorții lor. După Singurul Dumnezeu, a Cărui putere nu este dezmințită, există niște „dumnezei” mici, pe care astăzi îi scriem cu litere mici; în antichitate nu existau litere mari și litere mici. Despre lucrul acesta vorbește Psalmul 81: „Dumnezeu a stat în dumnezeiască adunare și în mijlocul dumnezeilor va judeca. Până când veți judeca cu nedreptate și la fețele păcătoșilor veți că-uta? Judecați drept pe orfan și pe sărac și faceți dreptate celui smerit, celui sărman. Mântuiți pe cel sărman și pe cel sărac; din mâna păcătosului, izbăviți-i.”

După cum vedem, vorbim despre judecători ca despre niște „dumnezei” cu litere mici. Evreii nu mai au acum un Sinedriu. Dar nu aceasta contează. Ideea este dacă am abordat adevărul, dacă am atins măcar unul dintre nervii săi vii? Dacă da, atunci intențiile vor

avea consecințe benefice inevitabile. Adevărul clarificat schimbă întotdeauna viața, chiar dacă nu într-atât de vizibil pe cât ne-am dori.

Ca o punte de la istorie și teorie la realitate, să remarcăm următoarele: lipsa de copii a liderilor Europei moderne. Acest subiect, spre surprinderea mea, a fost ridicat recent de mai mulți jurnaliști și bloggeri. Este vorba, desigur, despre demografie și nu numai despre ea. Ideea constă în schimbările profunde, în viziunea asupra lumii a omului modern, dar și în psihologia lipsei de copii, ca într-una dintre varietățile psihologiei egoismului, acest cancer mental al umanității moderne. Poate că e vorba și despre faptul că pentru a schimba omenirea este nevoie să se schimbe mai întâi conducătorii. Masele egoiste au nevoie, poate, de lideri la fel de egoiști, pentru a se înțelege reciproc, pentru a rămâne în aceleași coordonate mentale. Tații, mamele sau bunicii nu sunt necesari. Au nevoie de consumatori de bunuri și de prestatori de servicii, de indivizi cu un set de drepturi și obligații, de conducători fără sancțiunea Cerului.

Sunt înclinat să cred că oamenii care nu au copii (mai ales cei care în chip voit nu-și doresc copii) pot fi predispuși la mai multă lipsă de sensibilitate și cruzime în judecăți și acțiuni decât cei care cunosc crucea și bucuria părintească. Iar gândul că judecătorii sunt niște „dumnezei” cu literă mică îmi este profund apropiat. Combinând ambele gânduri, obținem formula: judecătorii fără copii, precum și conducătorii, șefii de cel mai înalt rang sunt

„dumnezei cruzi.” Iar ceea ce înseamnă a fi sub stăpânirea „dumnezeilor cruzi” ne poate spune în amănunt istoria popoarelor și a civilizațiilor. Chiar și expresia: „puterea dumnezeilor cruzi” vorbește despre sine destul de clar.

CUPRINS

- 5 Cuvânt înainte
- 11 **CE SPUNE SCRIPTURA DESPRE BĂTRÂNEȚE**
- 13 Bătrânii despre care vorbește Vechiul Legământ
- 19 Cunoașterea judecătorilor lui Israel.
Despre vârstă și milă în timpurile biblice
- 25 Rodul dulce al bătrâneții. Părinții vârstnici – Ioachim și Ana
- 29 Întâmpinarea Domnului. Despre vârstă și sfințenie.
Sărbătoarea bătrânilor
- 44 Rețeta longevității
- 57 Despre dreapta bătrânețe
- 73 **CEI MARI ȘI CEI MICI – ÎMPREUNĂ**
- 75 David și Goliat – trecutul și prezentul
- 81 Păzitorii credinței
- 83 Unde sunt bunicii și bunicile noastre?
- 85 Întâlnirea dintre părinții și copiii
- 109 Bătrânețea crește. Un nou vlăstar pentru viață
- 114 De ce avem nevoie de bunici?

- 121 **BĂTRÂNII SECOLULUI XX**
- 123 Despre porunca a cincea
- 130 Obişnuinţa cu harul. Bătrânii şi tânărul Hristos
- 133 Despre moarte, neputinţe şi iluzii
- 136 Valoarea bătrâneţii
- 147 Bătrânii şi timpul
- 151 Despre bătrânelele rele şi despre bunicii dispăruţi
-
- 159 **UN PIC SFINȚI**
- 161 Povestire despre un preot în vârstă
- 169 Povestire despre o bătrână şi rugăciunea ei...
- 174 Bătrâna şi candela ei
-
- 185 **ÎMPREUNĂ PÂNĂ LA SFÂRŞIT. CUM? UNDE? CU CINE?**
- 187 Ce este bătrâneţea?
- 189 În acelaşi apartament
- 202 O toamnă decentă şi liniştită
-
- 211 „... **DAR VIAȚA E VEȘNICĂ...**”
- 213 A trăi sau a nu trăi? Eutanasia
- 218 Trecerea în veşnicie
- 223 Despre veşnica pomenire: ei deja... iar noi încă...
- 234 Cu Dumnezeu!